

Pythonda list tushunchasi(to'plam) lu'gat

To'plamlar bir nechta elementlarni bitta o'zgaruvchida saqlash uchun ishlatiladi. Set Python'da ma'lumotlar to'plamini saqlash uchun ishlatiladigan 4 ta o'rnatilgan ma'lumotlar turlaridan biri bo'lib, qolgan 3 tasi Ro'yxat , Tuple va Lug'at hisoblanadi, ularning barchasi turli sifat va foydalanishga ega.

Eslatma: To'plam *elementlarini* o'zgartirish mumkin emas, lekin siz elementlarni olib tashlashingiz va yangi elementlar qo'shishingiz mumkin. Pythonda to'plam {jingalak qavs } bilan yoziladi!

#masala

```
f = {
    "brand": "Ford",
    "model": "Mustang",
    "year": 1964
}
```

```
print(f)
```

To'plam elementlari tartibsiz, o'zgarmas va takroriy qiymatlarga ruxsat bermaydi. Python 3.7 versiyasidan boshlab lug'atlar tatbiq qilingan . Python 3.6 va undan oldingi versiyalarida lug'atlar tartibsiz shaklda qo'llanilgan .

Lug'at elementlari kalit: qiymat juftliklarida taqdim etiladi va kalit nomidan foydalanish mumkin.

#masala

```
f = {
    "brand": "Ford",
    "model": "Mustang",
    "year": 1964
}
```

```
print(f["brand"])
```

Lug'atlar tartiblangan desak, bu elementlarning belgilangan tartibi borligini va bu tartib o'zgarmasligini bildiradi. Tartibsiz degani elementlarning belgilangan tartibi yo'qligini bildiradi, siz indeks yordamida elementga murojaat qila olmaysiz.

Lugatlar ustida amallar

Lug'atlar o'zgaruvchan, ya'ni lug'at yaratilgandan so'ng elementlarni o'zgartirishimiz, qo'shishimiz yoki olib tashlashimiz mumkin. Lug'atlarda bir xil kalitga ega ikkita element bo'lishi mumkin emas:

#masala

```
f = {
    "brand": "Ford",
    "model": "Mustang",
    "year": 1964,
    "year": 2020
}
```

```
print(f)
```

Kodimizda lug'atda ko'p qiymat berib yubordik uni qanchaligini sanashga vaqt juda kam len() metodini yodga olaylik. Ro'yxat elementlar sonini ishlatish uchun ishlat funksiyamiz edi shundaymi.

#masala

```
print(len(f))
```

Lugatga berilgan malumot turli xil bo'lishi mumkin yani hohlagan turdagi malumot turidan foydalangan holda lug'at(dict) yaratishimiz mumkin.

#masala

```
f = {
    "brand": "Ford",
    "electric": False,
    "year": 1964,
    "colors": ["red", "white", "blue"]
}
```

Biz 'o'tkan darslarimizda type() funksiyasi haqida gaplashgan edik. Ya'ni qay turdagi malumot turidan foydalanayotgan ekanligimizni bilish uchun type() metodini ishlatgan edik.

#masala

```
print(type(f))
```

```

Elelmentlarga kirish:
Kvadrat qavs ichidagi kalit nomiga murojat qilib lu,g'at elementlariga kirishingiz mumkin:
#masala
x= f[model]
print(x)

        get() Sizga bir xil natija beradigan usul ham mavjud:

#masala
c = f.get("model")

        keys() metodi lug'atdagi barcha kalitlarning ro'yxatini qaytaradi:

#masala
b = f.keys()
print(b)

        values() lug'atdagi barcha qiymatlarni ro'yxatini qaytaradi:

#masala
v = f.values()
print(v)

        items() lug'atdagi har bir elementni tuple ko'rinishida qaytaradi:

#masala
m = f.items()
print(m)

        Lug'atda berilgan kalit mavjudligini aniqlash uchun in kalit so'zdan foydalanamiz:
if "model" in f:
    print("Model nomli kalit mavjud!")
    update() lugatni eski qiymat bilan alishtirish:
f.update({"year": 2023})
Lug'atga element qo'shish yangi indeks kaliti yordamida va unga qiymat berish bilan amalga oshiriladi:
#masala
f["color"] = "red"
print(f)
Lug'atdan elementlarni olib tashlash uchun pop() metodidan foydalanamiz:
#masala
f.pop("model")
print(f)

Lug'atda oxirgi berilgan qiymatni olib tashlash uchun popitem() metodidan foydalanamiz:
#masala
f.popitem()
print(f)
del metodi bilan esa berilgan kalit soz hamda unga berilgan qiymatni butunlay olib tashlaydi:
#masala
del f["year"]
print(f)
Shuningdek del orqali lug'atni butunlay o'chirib tashlash mumkin.
clear() ro'yxatni tozalash uchun ishlatiladi:
#masala
f.clear()
print(f)
Lug'at for orqali nomlarni chop etish:
#masala
for l in f:
    print(l)

```

```
Lug'at for orqali qiymatlarni chop etish:
#masala
for p in f:
    print(f[p])
Xuddi shu korinishda values() usuliadn ham foydalanish mumkin:
#masala
for i in f.values():
    print(i)
Kalitni ham qiymatni ham chop etish uchun items() dan foydalanamiz:
#masala
for t,e in f.items():
    print(t,e)
Lugatdan nusxa olish uchun copy() metodidan foydalanamiz:
#masala
q = f.copy()
print(q)
Lug'ay ichida lugat quyidagicha yaratilindi:
#masala
myfamiy = {
    "child" :{
        "name": "Xusanbek",
        "year": 2005
    },
    "child2":{
        "name": "Kamola",
        "year": 2002
    },
    "child3":{
        "name": "Fotima",
        "year": 2005
    }
}
Tartibsiz holda esa quyidagi usuldan foydalanishimiz mumkin:
#masala
child1 = {
    "name": "Xusanbek",
    "year": 2005
}
child2 = {
    "name": "Kamola",
    "year": 2002
}
child3 = {
    "name": "Fotima",
    "year": 2005
}
myfamiy = {
    "child1": child1
    "child2": child2
    "child3": child3
}
```